

EBA/WRG/2013/01

---

12. decembar 2013

Upozorenje potrošačima o virtuelnim valutama

Rezime

Evropski regulatorni organ za bankarstvo (EBA) izdaje ovo upozorenje kako bi ukazao na moguće rizike sa kojima se možete suočiti prilikom kupovine, posedovanja ili trgovanja virtuelnim novcem, kao što je Bitcoin. Virtuelni novac i dalje je na naslovnim stranama i uživa sve veću popularnost.

Međutim, morate biti svesni rizika povezanih sa virtuelnim valutama, uključujući gubljenje vašeg novca. Nema posebnih regulatornih zaštita koje bi pokrivale vaše gubitke ako platforma koja razmenjuje ili zadržava vaše virtuelne valute propada ili ostaje bez posla.

Dok EBA trenutno procenjuje sva relevantna pitanja povezana sa virtuelnim valutama, kako bi utvrdili da li virtuelne valute treba i mogu biti regulisane i nadzirane, savetujemo vam da se upoznate sa rizicima u vezi sa njima.

Šta je to virtuelni novac?

Virtuelni novac je oblik neregulisanog digitalnog novca koji nije izdat ili nema garancije od centralne banke i koji može delovati kao sredstvo plaćanja. Virtuelni novac dolazi u mnogim oblicima, počevši od novca u okviru mrežnog računarskog okruženja i društvenih mreža, i razvija se u sredstva plaćanja prihvaćenih „offline“ ili „u stvarnom životu“. Sada je moguće sve više koristiti virtuelni novac kao sredstvo plaćanja za robu i usluge prodavcima, restoranima i mestima za zabavu. Ove transakcije često ne snose nikakve naknade ili troškove, i ne uključuju banke.

U skorije vreme, virtuelni novac Bitcoin pripremio je teren za novu generaciju decentralizovanih, peer-to-peer virtuelnih valuta – često se naziva i kripto-novac. Prateći nedavni rast te valute, desetak drugih virtuelnih valuta nastavili su zacrtanom stazom Bitcoin-a.

Kako to radi?

Koristeći Bitcoin kao primer, virtuelni novac može se kupiti na platformi za razmenu koristeći konvencionalni novac. Onda se taj novac prebacuje na lični račun Bitcoin-a poznatog kao digitalni novčanik. Korišćenjem novčanika, potrošači mogu poslati Bitcoin bilo kome ko je voljan da ih primi, ili ih mogu pretvoriti u konvencionalni novac (kao što su evro, funta, dolar)

Novi Bitcoin-i stvaraju se onlajn korišćenjem kompjuterski intenzivnog softvera poznatog kao „Bitcoin miners“. Ovaj program omogućava korisnicima da „iskopavaju“ male količine novca kroz rešavanje namerno kompleksnih algoritama. Međutim, povećanje novčane mase je fiksno, tako da se vremenom oslobađaju samo male količine novca.

Koji su rizici kojih trebate biti svesni?

EBA je identifikovala nekoliko karakteristika i rizika kojih trebate biti svesni prilikom kupovine, držanja ili trgovine virtuelnog novca.

Možete da izgubite svoj novac na platformi za razmenu

Da bi kupili virtuelni novac, novac možete kupiti direktno od nekoga ko taj novac ima ili kroz platformu za razmenu. Ove platforme imaju tendenciju da budu neregulisane. U velikom broju slučajeva, platforme za razmenu ostaju bez posla, ili propadaju – u nekim slučajevima zbog hakovanja od treće strane. EBA je svesna da potrošači izgube značajnu količinu novca koju drže na ovim platformama.

Trebalo bi da budete svesni činjenice da platforme za razmenu nisu banke koje drže njihov virtuelni novac kao depozit. Ako platforma za razmenu gubi neki novac zbog propadanja, ne postoji pravna zaštitna – na primer preko kreditne garantne šeme – koja vas pokriva za gubitke koje nastaju od bilo kojih sredstava koje možete držati na platformi za razmenu, čak i kada je ta razmena registrovana sa nacionalnim organom.

Vaš novac može biti ukraden iz vašeg digitalnog novčanika

Jednom kada kupite virtuelni novac, on se čuva u „digitalnom novčaniku“, na računaru, laptopu ili smartfonu. Digitalni novčanici imaju javni ključ, kao i privatni ključ ili lozinku koja vam omogućava pristup. Međutim, digitalni novčanici nisu otporni na hakere. Slično konvencionalnim novčanikima, novac može dakle biti ukraden iz vašeg novčanika. Bili su prijavljeni slučajevi da potrošači izgube virtuelni novac u vrednosti u više od milion dolara, sa malim izgledima da se taj novac povrati.

Osim toga, ako izgubite ključ ili lozinku vašeg digitalnog novčanika, vaš virtuelni novac može biti zauvek izgubljen. Ne postoje centralne agencije koje beleže lozinke ili koje izdaju zamenu za one izgubljene.

Niste zaštićeni kada koristite virtuelni novac kao sredstvo plaćanja

Kada kao sredstvo za plaćanje robe i usluga koristite virtuelni novac, prema zakonu EU-a, niste zaštićeni nikakvim pravima na povraćaj novca, na primer za transfere od konvencionalne banke ili drugog računa za plaćanje. Neovlašćena ili netačna zaduženja iz digitalnog novčanika ne mogu prema tome biti obrnuta. Kada trgovci prihvate virtuelni novac, taj novac takođe nije trajno zagarantovan i zasnovan je na njihovoj diskreciji i/ili ugovornim sporazumima, koji mogu prestati u svakom trenutku i bez otkaznog roka.

Vrednost vašeg virtuelnog novca može se brzo promeniti, pa čak i pasti na nulu

Cena Bitcoin-a i drugog virtuelnog novca je naglo porasla. To je navelo neke potrošače da odluče da ulože u njih. Međutim, morate biti svesni da je vrednost virtuelnog novca bila veoma nestabilna i da lako može da padne i da se podigne. Ako popularnost određenog virtuelnog novca padne, na primer, ako druga valuta postane popularnija, onda je sasvim moguće da će njihova vrednost verovatno pasti naglo i trajno.

Cena valute nestabilno utiče na vas ako kupujete virtuelni novac kao sredstvo plaćanja: za razliku od novca uplaćenog na tradicionalni račun u banci, ili plaćanja izraženog u dekretnom novcu, ne možete biti sigurni da vrednost vaših virtuelnih novčanih sredstava ostaje uglavnom stabilna.

Transakcije u virtuelnoj valuti mogu biti iskorišćene u kriminalnim aktivnostima, uključujući pranje novca

Transakcije u virtuelnim valutama su javne, ali vlasnici i korisnici tih transakcija nisu. Transakcije se uglavnom ne mogu pratiti i pružaju vlasnicima virtuelnih valuta veliki stepen anonimnosti. Stoga, moguće je da mreža virtuelne valute bude iskorišćena za transakcije koje su povezane sa kriminalnim aktivnostima, uključujući za pranje novca. Ova zloupotreba može da utiče na vas, jer agencije za sprovođenje zakona mogu odlučiti da zatvore platforme za razmenu i spreče pristup ili korišćenje sredstava koja platforme drže za vas.

Možete biti predmet poreskih obaveza

Trebalo bi da budete svesni da držanje virtuelnog novca može imati poreskih posledica, kao što je porez na dodatu vrednost ili porez na kapitalnu dobit. Trebalo bi da razmotrite da li se poreske obaveze primenjuju u vašoj zemlji kada koristite virtuelni novac.

Šta možete uraditi kako bi se zaštitili?

Preporučujemo da, ako kupujete virtuelni novac, trebalo bi da budete svesni i razumete specifične karakteristike. Ne bi trebalo da koristite pravi „novac“ koji ne možete da priuštite da izgubite.

Isto tako, trebalo bi obratiti pažnju na digitalni novčanik isto kao što bi to učinili sa konvencionalnim novčanikom ili tašnom. Ne bi trebalo da držite velike količine novca u novčaniku tokom dužeg vremenskog perioda, i treba da osigurate da je on siguran i bezbedan. Isto tako, trebalo bi da se upoznate sa vlasništvom, poslovnim modelom, transparentnošću, i javnom percepcijom o deviznim platformama koje razmatrate koristiti.